

VERBORGEN VERDRIET

NAAR EEN GLOBALE AANPAK
van seksueel misbruik in de Kerk

VERBORGEN VERDRIET

**NAAR EEN GLOBALE AANPAK
VAN SEKSUEEL MISBRUIK
IN DE KERK**

De bisschoppen en hogere oversten van België
Januari 2012

Wij werden voor de redactie van deze beleidsbrochure bijgestaan door

Manu Keirse,
hoogleraar verliesverwerking, faculteit geneeskunde, KU Leuven,
die hiervoor kon rekenen op de medewerking van:

Frank Hutsebaut,
hoogleraar strafrecht, faculteit rechten, KU Leuven

Sophie Stijns,
hoogleraar verbintenissenrecht en aansprakelijkheidsrecht,
faculteit rechten, KU Leuven

Peter Adriaenssens,
hoogleraar kinderpsychiatrie, faculteit geneeskunde, KU Leuven
en directeur Vertrouwenscentrum Vlaams Brabant

Ivo Aertsen,
hoogleraar herstelrecht, faculteit rechten, KU Leuven

Etienne Montero,
hoogleraar verbintenissenrecht, decaan faculteit rechten, Universiteit Namen

Rik Torfs,
hoogleraar kerkelijk recht, KU Leuven

Leo Van Garsse,
wetenschappelijk medewerker herstelrecht, faculteit rechten, RU Gent

Enkele slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties.

INHOUD

Ten geleide	5
--------------------------	----------

Deel I: Lessen trekken uit pijnlijke verhalen

1. De stilte doorbreken	9
2. Ontstaan van seksueel misbruik	11
3. Nabijheid en afstand	14
4. Daders niet ongemoeid laten.....	16

Deel II: Werkpad voor de aanpak en preventie van seksueel misbruik

1. Naar een globale en geïntegreerde aanpak.....	19
2. Wegen van erkenning en herstel aanbieden	21
3. Verjaarde en niet-verjaarde feiten	22
4. Tien plaatselijke opvangpunten	24
5. Herstelbemiddeling	32
6. Arbitrage.....	33
7. Strafprocedures.....	35
8. Toekomst van de daders.....	39
9. Preventie verhogen	41
10. Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken	45

Besluit	49
----------------------	-----------

Literatuurkeuze	50
------------------------------	-----------

Bijlage	52
----------------------	-----------

TEN GELEIDE

Een schokgolf van verhalen over seksueel misbruik in de katholieke Kerk heeft ons de voorbije maanden diep geraakt. Als bisschoppen en religieuze oversten kozen we aanvankelijk voor de stilte, behalve om te antwoorden op de vragen van de *Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk* en om een eerste reactie te geven in de media. De stilte was helemaal geen onverschilligheid. Ze had niets met doodzwijgen te maken. Het was verbijstering, nederig het hoofd buigen onder de schok en ons in alle ernst afvragen hoe dit allemaal is kunnen gebeuren. Het afgelopen anderhalf jaar hebben wij persoonlijk naar slachtoffers kunnen luisteren, meestal voor de eerste keer, helaas. Hun verhalen kregen een naam en een gezicht, vaak na vele jaren van verborgen pijn en verdriet. Het leed dat slachtoffers werd aangedaan door het niet erkennen van feiten heeft ons, verantwoordelijken in de Kerk, zwaar in verlegenheid gebracht. Seksueel misbruik staat haaks op de ethiek en de boodschap die wij als kerkgemeenschap willen uitdragen.

Na een tijd van studie en verdieping is voor ons het ogenblik aangebroken om coherent en krachtdadig te handelen. Met de hulp van deskundigen uit diverse domeinen hebben we gewerkt aan een globaal beleidsplan rond seksueel misbruik in de Kerk en de gevolgen ervan voor de slachtoffers. De krachtlijnen van dit beleidsplan zijn in deze tekst gebundeld.

Eerst en vooral willen wij aanspreekbaar zijn voor de slachtoffers van seksueel misbruik en diegenen die hen bijstaan. We willen aan hen tijd en ruimte bieden om verdriet, pijn en kwaadheid te verwoorden.

We kunnen het verleden niet terughalen. We kunnen slechts, in de mate van het mogelijke proberen, datgene aan te bieden wat toen het meest ontbrak, in de eerste plaats menselijkheid en solidariteit. In dialoog met de slachtoffers willen we zoeken naar de beste manier om hen bij te staan. In deze beleidstekst bieden we daartoe diverse wegen aan.

Tegelijk willen we naar de toekomst kijken. Waar kinderen of jongeren met een kerkelijke organisatie in aanraking komen, moeten we alles ondernemen om ongeoorloofde machtsuitoefening en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Preventie wordt een prioriteit bij de rekrutering, vorming en begeleiding van onze medewerkers. Ook hiervoor worden in deze beleidstekst enkele bakens uitgezet.

De verhalen van seksueel misbruik hebben een schaduw geworpen op de kerkgemeenschap als geheel en op het kerkelijk beleid in het bijzonder. Waarom of waardoor kon het misbruik niet uitgesproken worden? Konden daders zich verschuilen achter binnenkerkelijke structuren? Nederigheid dwingt ons terug te keren in het voetspoor van Jezus, die opkwam tegen elke vorm van onrecht en steeds de zwakken in bescherming nam. Hopelijk slagen we erin om onrecht uit het verleden om te buigen tot gerechtigheid voor de toekomst. Als verantwoordelijken van een geëngageerde en pluriforme kerkgemeenschap willen we iedereen uitnodigen om hieraan mee te werken, in een open en kritische geest.

Deze beleidstekst kan niet het laatste woord zijn. Het aanhoren van slachtoffers en het aanbieden van herstel is confronterend en vooral een leerproces. We hebben in het voorbije jaar al een aantal stappen gezet en bijkomende stappen zullen moeten volgen. Samen met academische deskundigen en maatschappelijke verantwoordelijken uit diverse domeinen willen we deze problematiek van nabij opvolgen,

onze aanpak verfijnen en bijstellen waar nodig. Belangrijk is dat deze beleidstekst in alle geledingen van de katholieke kerkgemeenschap in België door concrete stappen daadwerkelijk in praktijk wordt gebracht.

In verschillende hoofdstukken van deze tekst worden initiatieven beschreven waarvan de concrete uitwerking niet in deze publicatie kon worden opgenomen. Nadere informatie over deze initiatieven en de bijhorende procedures kan u vinden op de website www.misbruikindekerk.be. Telkens als er nieuwe informatie beschikbaar is, zal zij hier te vinden zijn¹.

De kerkgemeenschap heeft moeilijke maanden achter de rug. We willen onze waardering uitdrukken voor allen die vanuit een beproefd geloof of vanuit diepe menselijkheid hebben gezocht naar bemoediging voor zichzelf en anderen. De Kerk is zoveel meer dan individuen die zich schuldig maakten aan seksueel misbruik; ze is zoveel meer dan het kwaad dat sommigen hebben aangericht. Dank aan allen die met ons blijven werken aan de toekomst van onze kerkgemeenschap.

Voor het uitwerken van deze beleidstekst lieten wij ons leiden, in eerste instantie, door wat wij van slachtoffers vernamen. Tegelijk werden we geholpen door een groep van deskundigen op het vlak van de sociale, psychologische en medische hulpverlening, de verliesverwerking, het aansprakelijkheidsrecht, het verbintenissenrecht, het strafrecht, het kerkelijk recht en de herstelbemiddeling. Allen die aan deze beleidstekst meewerkten, danken wij voor hun inbreng en engagement.

¹ U kan deze site ook aanklikken via www.kerknet.be.

DEEL 1: LESSEN TREKKEN UIT PIJNLIJKE VERHALEN

Vooraleer in te gaan op de globale aanpak die we voorstellen, willen we een aantal lessen trekken uit het recente verleden. Gesprekken met slachtoffers en deskundigen hebben ons bewust gemaakt van enkele fundamentele vragen aan de Kerk. Al hebben we geen kant-en-klaar antwoord op deze kritische vragen en bedenkingen, we nemen ze in dit document en in onze bezinning op, omdat we er ook in de toekomst op aangesproken willen worden. Bovendien plaatsen zij de misbruikproblematiek in een bredere context, die onze aandacht verdient.

1. De stilte doorbreken

De belangrijkste les die wij uit het recente verleden moeten trekken, gaat over het doorbreken van de stilte. Ook binnen de Kerk werd gezwegen. Vele slachtoffers bleven met hun verhaal zitten. Wellicht was hun veel leed bespaard, hadden beleidsverantwoordelijken vaker opgeroepen tot transparantie en krachtadiger werk gemaakt van wat ze vernamen. Een doorzichtige aanpak waarbij niets wordt verzwegen of geminimaliseerd, is hier de aangewezen strategie.

Meer transparantie en een krachtadiger optreden had veel leed kunnen besparen.

Zwijgen kan een tijd lang de keuze zijn van sommige slachtoffers om te overleven, om in contact te blijven met zichzelf of om relaties in eigen kring niet verder te belasten. Maar blijven zwijgen kan een verwoestende werking hebben, omdat men niet uitsprekt wat aan het licht moet komen. Kiezen om te zwijgen terwijl men voelt dat men moet spreken, is geen goede keuze. Het kan echter lang duren vooraleer men als slachtoffer in staat is te spreken.

Zeker in geval van seksueel misbruik door een priester of een religieus bevonden slachtoffers zich in een uiterst kwetsbare situatie. Daders konden zwijgen omdat ze wisten dat hun slachtoffer ook zou zwijgen. De kwetsbaarheid van slachtoffers was groot doordat het misbruik vaak in een persoonlijke vertrouwensrelatie gebeurde. De priester of religieus die het misbruik pleegde was, zo blijkt nu, dikwijls een persoon uit de nauwe familie- of vriendenkring. Waar moest het slachtoffer met zijn of haar verhaal naar buiten komen? Wie zou het verhaal geloven? Vaak hield de familie het gebeuren liever verborgen dan het risico te lopen hun imago te schaden. Het misbruik door een geestelijke ondermijnde bovendien het vertrouwen in de kerkgemeenschap als geheel. Vanuit deze ondermijnde vertrouwensrelatie was het voor velen een brug te ver om naar een gezagsfiguur in de Kerk te stappen en zijn verhaal te doen. Als gezagsfiguren dit niet geloven en familieleden of vrienden datgene tegenspreken wat ze niet willen weten, kan het slachtoffer geen kant meer uit.

Als verantwoordelijken in de Kerk willen wij aanspreekbaar zijn voor elk verhaal van misbruik en onze beschikbaarheid versterken. Vanaf 1997 was binnen de Kerk een contactpunt voor de melding van seksueel misbruik actief. De functie van dit contactpunt werd in 2000 overgenomen door de nieuw opgerichte *Interdiocesane commissie voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik in een pastorale relatie*, eerst onder voorzitterschap van eremagistrate Godelieve Halsberghe, later onder het voorzitterschap van vertrouwensarts Prof. Dr. Peter Adriaenssens. In het voorjaar van 2010, toen de misbruikcrisis bij ons en in diverse landen openbrak, heeft de bisschoppenconferentie van België slachtoffers opnieuw opgeroepen om zich te melden. Deze lijn willen we voortzetten. Het is onze vaste bedoeling verder te werken aan een klimaat en een kader waarin niemand nog hoeft te zwijgen over het leed dat hem of haar werd aangedaan.

De gesprekken met slachtoffers hebben ons geleerd hoe belangrijk het voor hen is om met de verantwoordelijken in de Kerk persoonlijk te kunnen spreken. Behalve hulpverleners en medewerkers, willen ze de overste van de dader ontmoeten, om over hun verborgen verdriet en het ondergane onrecht te spreken. Die persoonlijke beschikbaarheid willen we aanbieden als antwoord op een rechtmatige verwachting.

Het spreekt vanzelf dat al wie door zijn beroepsactiviteit op de hoogte wordt gebracht van seksueel misbruik, vooral in geval van actueel en dreigend gevaar voor minderjarigen, alle mogelijkheden die de beroepsethiek en de wetgever aanreikt, moet gebruiken om dit misbruik te melden. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor wie beroepsmatig werkzaam is in een instelling of een organisatie die met de Kerk verbonden is. Medewerkers van de Kerk moeten alle mogelijke middelen aanwenden om seksueel misbruik te beëindigen of te voorkomen. Dit is de eerste dienst die slachtoffers van ons mogen verwachten.

Wanneer enkel spreken kan redden, wordt zwijgen onaanvaardbaar.

Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Op de hoogte zijn van seksueel misbruik, en doelbewust verhinderen dat het slachtoffer de feiten naar buiten kan brengen zodat het misbruik stopt, is ontoelaatbaar. Wanneer enkel spreken kan redden, wordt zwijgen onaanvaardbaar en moet dit doorbroken worden.

2. Ontstaan van seksueel misbruik

Daders van seksueel misbruik in een pastorale relatie zijn vaak gewaardeerde medewerkers of vertrouwde personen in de familie en vriendenkring. Hoe kan misbruik dan ontstaan? Recente studies wijzen op diverse factoren die een rol kunnen spelen. De verhalen van het laatste jaar hebben geleerd hoe deze factoren ook in de Kerk tot misbruik kunnen leiden. Ze moeten ons aanzetten om na te denken over de

werking van onze structuren, over de vorming en begeleiding van onze medewerkers en over de noodzaak aan een betere preventie.

Nadenken over onze structuren en een betere preventie is een les die we uit de verhalen van de jongste jaren hebben geleerd.

Onvoldoende integratie van seksualiteit -

De ontwikkeling van een gezonde persoonlijkheid is voor ieder mens een levenslang groeiproces. Een wezenlijke dimensie in dit proces zijn de ontdek-

king en de uitbouw van een eigen seksuele identiteit. Personen die niet met hun seksualiteit in het reine zijn gekomen of seksualiteit nooit een plaats hebben kunnen geven in hun leven, lopen het risico dat seksualiteit hen op een bepaald moment in haar greep krijgt. Dat kan zowel voor deze persoon zelf als voor anderen ronduit destructief zijn. In bepaalde gevallen kan een soort verslaving ontstaan. Men weet dat dit gedrag negatieve gevolgen heeft en toch stopt men er niet mee. De uitbouw van een gezonde seksualiteit vraagt meer dan spiritualiteit of alleen ascese. Het vraagt een menselijke omkadering en begeleiding waarin seksualiteit uitdrukkelijk en onbevooroordeeld ter sprake kan komen. Hoe is de Kerk vroeger met het thema seksualiteit omgegaan en hoe doet ze dat nu? Hoe kunnen priesters en religieuzen die kiezen of gekozen hebben voor het ongehuwde leven, uitgroeien tot evenwichtige en gelukkige mensen?

Autoritaire uitoefening van macht - Opvoeders, priesters, leerkrachten zijn gezagsfiguren. Spontaan stappen jongeren met vertrouwen naar hen toe. Het machtsverschil in een dergelijke relatie kan door een volwassene schaamteloos worden aangewend voor de bevrediging van eigen behoeften. Door zijn gezagsvolle positie geniet de dader vaak een meer beschermde positie dan het slachtoffer. In een kerkelijke context bestaat bovendien het gevaar om macht te spiritualiseren. Machtsmisbruik wordt dan verdoezeld door religieuze beschouwingen of bedoeelingen. Waar mensen menen dat ze boven anderen tronen, de neiging hebben om te manipuleren, zeer eigenzinnig optreden en enkel vanuit

hun eigen gezichtshoek spreken, bestaat een reëel gevaar dat ze anderen beschadigen. Ook zonder over te gaan tot seksueel misbruik, kan misbruik van positie en functie anderen diepgaand kwetsen. Hoe kan gezag als dienst worden uitgeoefend, zonder pretentie en zonder bijbedoelingen? Welke mechanismen plaatsen mogelijke daders in een situatie die misbruik en verzwijgen van misbruik in de hand kan werken?

Helpers verblind door zichzelf - Hulpverleners kunnen zich zo met hun rol van helper vereenzelvigen, dat ze blind worden voor hun eigen noden en de gevolgen ervan voor anderen. In de hulpverlening aan anderen zoeken ze een antwoord op hun eigen nood aan nabijheid en tederheid. Ze kunnen zo in de ban komen van hun eigen begeestering – en van zichzelf – dat ze gaan denken beter te zijn dan anderen. Op den duur zien ze de ware toedracht niet meer van wat ze uitrichten met anderen. Ze gaan hun aparte positie gebruiken ter rechtvaardiging van grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik. Welke hulp ontvangen hulpverleners - priesters, religieuzen, medewerkers in de pastoraal - om het onderscheid te blijven zien tussen hun eigen nood en de nood van anderen, tussen hun behoeften en de behoeften van anderen?

Slachtoffers die daders worden - Een aantal daders werd als kind of jongere zelf misbruikt. Het misbruik heeft hun affectieve en seksuele ontwikkeling grondig verstoord. De tragiek bestaat erin dat ze dit seksueel misbruik nu onbewust “doorgeven” en nieuwe slachtoffers maken. Daarom is het ontzettend belangrijk dat priesters, religieuzen of pastorale medewerkers die leven met verzwegen wonden van misbruik in hun kindertijd of jeugd, hun levensverhaal onder ogen durven zien, het bespreekbaar maken en professionele hulp aanvaarden.

Afhankelijke persoonlijkheidsstructuur - Omdat het voor personen met een afhankelijke persoonlijkheidsstructuur zo belangrijk is goed over te komen en geliefd te zijn, verbergen ze vaak hun werkelijke

gevoelens en verlangens. Ze zijn gehoorzaam en offeren zich op voor anderen. Dat zijn positieve waarden in een christelijke spiritualiteit, op voorwaarde dat ze op het juiste ogenblik, in de juiste proportie en in het voordeel van de juiste personen worden ingezet. Als zelfverloochening de dekmantel wordt voor een laag gevoel van eigenwaarde, kan zij geen bevrijding brengen. Uit deze frustratie kunnen grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik ontstaan. Terecht wordt vandaag meer aandacht gevraagd, ook bij priesters en religieuzen, voor een gezonde wisselwerking tussen spiritualiteit en menselijkheid, tussen opkomen voor anderen en opkomen voor zichzelf, tussen leren geven en leren ontvangen.

3. Nabijheid en afstand

Seksueel misbruik heeft te maken met een verstoord evenwicht tussen nabijheid en afstand in de omgang met kinderen en jongeren. Het is niet gemakkelijk om hierin het juiste evenwicht te vinden. Het zou spijtig zijn, mocht men de pedagogische relatie beperken tot een afstandelijk contact, uit overdreven angst voor nabijheid tussen volwassenen en kinderen of jongeren. Ook in de relatie tussen zorgverstrekkers en patiënten zijn betrokkenheid en nabijheid een essentiële voorwaarde voor genezing of herstel. Er bestaat echter een verschil tussen gezonde emotionele betrokkenheid enerzijds en grensoverschrijdend gedrag anderzijds. Niet betrokkenheid, maar grensoverschrijding is het probleem. Men kan verkeerdelijk denken dat de overgang tussen beide flinterdun is, maar dat is niet zo. Seksueel misbruik is een geraffineerde of gewelddadige uitbuiting van de nabijheid die een pastorale of pedagogische relatie met zich meebrengt.

Er zijn signalen die ons alert moeten maken. Potentiële daders zijn opvallend vaak in de nabijheid van kinderen en jongeren, ook als dat vanuit hun functie niet noodzakelijk is.

Nood aan een cultuur van waakzaamheid, waarin onheuse machtsuitoefening transparant wordt gemaakt.

Voor kinderen kan het heel aantrekkelijk zijn om een volwassene te ontmoeten met dezelfde onvolgroeide psychische structuur. Het hoeft niet te verwonderen dat geweten is dat dergelijke volwassenen gemakkelijk met kinderen overweg kunnen. In werkelijkheid zijn ze soms zelf 'nog kinderen'. Een eerste signaal dat alert moet maken, is dat een volwassene bij voorkeur zijn vrije tijd en vakantie doorbrengt in het gezelschap van de kinderen van anderen.

Een tweede signaal, nauw verbonden met het vorige, is een manifest gebrek aan relaties met leeftijdsgenoten. Potentiële daders hebben weinig relaties met mensen van dezelfde leeftijd. Meestal weten mensen die kinderen misbruiken niet wat een vertrouwelijke relatie is, omdat ze dat niet uit ervaring kennen. Ze denken dat hun relaties met leeftijdsgenoten diepgaand en vertrouwelijk van aard zijn. Als men verder vraagt, wordt echter snel duidelijk dat ze slechts weinig aspecten van het leven met 'vrienden' delen, en dat er nauwelijks sprake is van wederzijdse steun. Het hebben en onderhouden van nauwe en voldoening schenkende relaties met leeftijdsgenoten is één van de sterkste tekenen van psychische gezondheid. Dat een volwassene binnen zijn eigen leeftijdsgroep slechts weinig relaties heeft, kan een signaal zijn dat alert moet maken.

Ook macht kan grenzen overschrijden. Priesters, religieuzen en pastorale werkers moeten zich de vraag leren stellen welke invloed of macht met hun rol verbonden is, en of ze die aanwenden in het voordeel van wie hen zijn toevertrouwd. Het kan helpen om zichzelf blijvend enkele eenvoudige vragen te blijven stellen als vuistregel. Zou men hetzelfde zeggen of doen waren familieleden of vrienden van de betrokkene erbij? Behandelt men een bepaalde persoon met een

speciale voorkeur tegenover anderen? Zou men zich goed voelen, waren anderen op de hoogte van alle aspecten van een relatie of is dat iets wat anderen toch niet zouden begrijpen. De kans tot misbruik vraagt om *een cultuur van waakzaamheid*, waarin onaanvaardbare machtsuitoefening en seksueel grensoverschrijdend gedrag boven de waterspiegel worden getild en zo transparant mogelijk worden aangepakt.

4. Daders niet ongemoeid laten

Een pijnlijk element blijft het aanvoelen dat daders in de Kerk ongemoeid werden gelaten. Veel daders zijn er - helaas - te gemakkelijk van af gekomen of werden niet geconfronteerd met de gevolgen van hun daden. Ofwel hebben hun slachtoffers het misbruik nooit of pas veel te laat ter sprake durven brengen; ofwel konden zij vanuit hun

Daders moeten rekenschap geven van hun daden en effectief bijdragen aan het herstelproces.

functie een imago ophangen dat niet overeenkwam met de werkelijkheid; ofwel bleven ze tegenover hun oversten systematisch ontkennen en elke medewerking weigeren, ofwel werden zij door hun oversten wel aangepakt

maar op een manier die beneden de maat van de aangerichte schade of het risico op herhaling lag. In geval van een sanctie werden ze nauwelijks betrokken in de erkenning of het herstel waarop het slachtoffer rekende.

Tegenover daders van seksueel misbruik moet de Kerk een duidelijke koers varen. Daders mogen niet ongemoeid worden gelaten, ook bij feiten van lange tijd geleden. Naast de sancties die voorzien zijn in het rechtssysteem voor alle burgers, zijn diverse vormen van sanctionering voorzien in het kerkelijk recht. Deze moeten worden uitgevoerd. Therapeutische behandelingen om afwijkend gedrag te verhelpen bestaan en zijn hier uitdrukkelijk aangewezen. Tegelijk moeten passende

maatregelen worden genomen om elke herhaling van ontoelaatbare feiten of elk gevoel van onveiligheid te voorkomen. Geen enkele vorm van misbruik mag getolereerd worden.

In dit beleidsplan willen wij, waar dit mogelijk of wenselijk is, de daders betrekken bij de aangeboden vormen van erkenning en herstelbemiddeling. Wij staan erop dat zij als eersten tegenover het slachtoffer hun verantwoordelijkheid opnemen, rekenschap geven van hun daden en een effectieve bijdrage leveren aan het herstelproces. Op hen rust ook de eerste plicht tot financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer.

Daarnaast zullen wij met open geest laten onderzoeken hoe sommige van onze medewerkers daders van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag konden worden. Wij zullen de oorzaken van deze problematiek nader in kaart laten brengen om ze beter te kunnen voorkomen.

DEEL 2:

WERKPAD VOOR DE PREVENTIE EN AANPAK VAN SEKSUEEL MISBRUIK

1. Naar een globale en geïntegreerde aanpak

Als verantwoordelijken in de Kerk willen we onze verantwoordelijkheid opnemen voor de slachtoffers van seksueel misbruik. Wij willen naar hen luisteren en samen met hen zoeken

Het slachtoffer moet zelf kunnen beslissen welke weg naar herstel hij wenst.

naar de beste aanpak van hun noden en vragen. We willen doen wat binnen onze mogelijkheden ligt om wegen aan te bieden voor *erkenning* en *herstel van het aangedane leed*. Tegelijk willen we de nodige maatregelen treffen met het oog op een betere preventie van misbruik. Met dit doel voor ogen kozen we voor een globale en geïntegreerde aanpak. We steunen hiervoor op de wetenschappelijke inbreng van experts uit diverse disciplines.

Globaal betekent dat alle aspecten van het misbruikprobleem aan bod moeten kunnen komen. Zo willen we rekening houden met de specifieke verhouding tussen slachtoffer en dader, enerzijds, en tussen dader en kerkelijke omgeving, anderzijds. Bovendien willen we met slachtoffers van zowel verjaarde als niet-verjaarde feiten zoeken naar oplossingen.

Geïntegreerd betekent dat de aangeboden wegen voor erkenning en herstel met elkaar verbonden zijn en op elkaar aansluiten. De centrale plaats van het slachtoffer vereist dat het aanbod aan herstellvormen op maat is van het slachtoffer, waarbij het slachtoffer zelf kan beslissen welke weg van herstel hij of zij wil volgen.

Voor de aanpak van seksueel misbruik, zowel naar het slachtoffer als naar de dader toe, kunnen en moeten wij op de eerste plaats rekenen op wat de samenleving hiervoor voorziet, in het bijzonder via het

De Kerk wil geen aparte koers in de samenleving varen.

gerecht en het welzijnswerk. Het is duidelijk dat wij met onze aanpak geen aparte of parallelle koers in de samenleving willen varen. Zoveel mogelijk willen wij aansluiten bij wat de samenleving op het

punt van preventie en aanpak van misbruik aanbiedt. Een transparante doorverwijzing naar en samenwerking met de betrokken maatschappelijke diensten moet voor ons de eerste regel zijn.

Uiteraard zijn de daders in eerste instantie aansprakelijk voor het aangedane leed. Op hen rust de eerste plicht om bij te dragen tot de erkenning en het herstel van hun slachtoffer. Omdat daders tot de

De Kerk wil volop de kant van het slachtoffer kiezen en morele verantwoordelijkheid opnemen voor het aangedane leed.

rangen van de Kerk behoorden, laat hun gedrag ons echter niet onverschillig. Als verantwoordelijken in de Kerk zijn we ons bewust van onze morele verantwoordelijkheid en van de ver-

wachting van de samenleving naar ons toe. In deze aanpak willen we aan de kant van het slachtoffer gaan staan, om samen te zoeken naar erkenning en herstel.

Het slachtoffer moet dus centraal staan, met de complexiteit van zijn of haar vragen. Seksueel misbruik kan immers een zware en langdurige aantasting teweegbrengen van zowel de fysieke integriteit, het psychisch evenwicht, de sociale identiteit als de financiële draagkracht van het slachtoffer. Al deze pijnpunten moeten in een globale aanpak aan bod kunnen komen.

2. Wegen van erkenning en herstel aanbieden

Uit criminologisch onderzoek blijkt dat slachtoffers in eerste instantie nood hebben aan erkenning: erkenning van het leed dat hen is aangedaan, van de machteloosheid waarin ze zich tegenover de dader bevonden, van de stilte waartoe ze veroordeeld waren, van de schade die het misbruik in hun persoonlijke ontplooiing of relationele bekwaamheid heeft aangericht.

In eerste instantie willen we voor de slachtoffers aanspreekbaar zijn en luisteren naar hun verhaal. Samen met hen willen we zoeken naar wegen van erkenning en herstel en die toegankelijk maken. Dit kan bijvoorbeeld door een gesprek mogelijk te maken tussen het slachtoffer en de dader of zijn overste, door verontschuldigingen aan het slachtoffer vanwege de dader of zijn overste, door het opzetten van een duurzame opvolging, door het nemen van interne sancties of preventieve maatregelen tegenover de dader, door het opzetten van een ontmoetingsmoment voor slachtoffers en kerkleiding. Erkenning kan ook een financiële uitdrukking krijgen, in de vorm van een financiële tegemoetkoming aan het slachtoffer of een schenking aan een goed doel. Ten slotte kan een gedenkdag of een symbolische gedachtenis van het geleden leed voor erkenning zorgen. Zoals al vermeld moet het slachtoffer zelf kunnen aangeven welke vorm van erkenning zijn of haar verwerkingsproces kan bevorderen.

Een slachtoffer dat een financiële tegemoetkoming krijgt, zal dat niet noodzakelijk als een volwaardige erkenning of een volwaardig herstel ervaren. De menselijke nood van het slachtoffer gaat veel dieper dan een louter materiële of financiële tegemoetkoming goed kan maken. Het is vooral op het punt van erkenning en herstel dat slachtoffers van de Kerk een andere houding en nieuwe initiatieven verwachten. Deze vaststelling heeft ons ertoe aangezet om de volgende initiatieven te nemen.

Concreet voorzien we verschillende wegen waarlangs de Kerk met slachtoffers wil werken aan erkenning: via plaatselijke opvangpunten, bemiddeling of arbitrage. De eerste weg is die waarlangs de Kerk zelf voor slachtoffers bereikbaar en aanspreekbaar wil zijn; de twee andere wegen worden opgezet met de tussenkomst van een externe bemiddelaar of van arbiters. Deze drie wegen zijn met elkaar verbonden en kunnen op elkaar aansluiten. Verder in de beleidstekst wordt elk van deze drie wegen nader omschreven. Omdat we ook voor de slachtoffers van verjaarde feiten bereikbaar en aanspreekbaar willen zijn, staan we eerst stil bij de vaststelling en de gevolgen van verjaring.

3. Verjaarde en niet-verjaarde feiten

Vanuit *juridisch* oogpunt is een duidelijk onderscheid noodzakelijk tussen verjaarde en niet-verjaarde feiten van seksueel misbruik. De verjaringstermijn is overigens niet dezelfde volgens het gemeene strafrecht en het kerkelijk strafrecht. De kerkelijke verjaring – die later ingaat dan de gemeenrechtelijke, strafrechtelijke verjaring – komt verder in deze beleidstekst aan bod. Hier hebben we het over de verjaring voor de gewone hoven en rechtbanken.

Feiten zijn niet verjaard zolang de wettelijke termijn waarbinnen ze tot een gerechtelijke vervolging kunnen leiden, niet is verstreken.

Voor niet-verjaarde feiten moet het gerecht als eerste zijn werk kunnen doen.

Enkel de bevoegde strafrechtelijke instantie kan een uitspraak doen over een mogelijke verjaring. Bij de minste twijfel of er van verjaring sprake kan zijn, moet de vraag aan de bevoegde gerechtelijke instantie gesteld worden. Als de feiten van recente datum zijn en dus niet verjaard, of als daarover ook maar de minste twijfel bestaat, moet het gerecht als eerste zijn werk kunnen doen.

Als kerkelijke overheid herhalen wij ons engagement om constructief mee te werken met de instanties die door de samenleving in het leven zijn geroepen voor de aanpak van seksueel misbruik. Als de feiten niet verjaard zijn, of als er daarover ook maar de minste twijfel bestaat, zullen wij het slachtoffer bijstaan in de stappen naar de normale gerechtelijke instanties, of eventueel zelf melding maken zonder vermelding van de naam van het slachtoffer, indien het slachtoffer zelf geen melding wenst te doen.

Wanneer vaststaat dat de feiten verjaard zijn, beschikt het slachtoffer niet meer over enig rechtsmiddel bij de gewone rechtbanken. De rechtsregels op het gebied van aansprakelijkheid en volledige schadeloosstelling staan het slachtoffer van verjaarde feiten niet meer ter beschikking. Hij of zij staat als het ware ‘buiten het recht’. Als kerkelijke overheid willen we de slachtoffers van verjaarde feiten toch tegemoet treden. De drie wegen van erkenning en herstel die hieronder worden geschetst, staan alle drie voor hen open. Via elk van deze wegen kunnen zij zich tot de Kerk richten.

De kerkelijke overheid wil het aangedane onrecht niet ongeheeld laten, ook niet als de feiten verjaard zijn.

Een eerste mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers zich melden bij één van de plaatselijke opvangpunten met hun vraag naar erkenning en herstel, inclusief hun vraag naar financiële tegemoetkoming. Het plaatselijke opvangpunt zal met hen naar een passende vorm van erkenning en tegemoetkoming zoeken.

Een tweede mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers van verjaarde feiten die geen dialoog meer willen aangaan met opvangpunten georganiseerd door de kerk, terecht kunnen bij een *neutrale instantie*, onafhankelijk van de Kerk, voor een vorm van bemiddeling tussen het slachtoffer en de dader of tussen het slachtoffer en een kerkelijke overheid.

Een derde mogelijkheid bestaat erin dat slachtoffers kiezen voor de meer formele vorm van een arbitrage, die een echte procedure impliceert.

Voor daders van misbruik betekent dit dat de schade die zij aan slachtoffers en de kerkgemeenschap hebben toegebracht niet ongeheeld kan worden gelaten, ook niet na de juridische verjaring van de feiten. Wij staan erop dat daders, ook na verjaring, hun medewerking verlenen aan de wegen van erkenning en herstel die door de Kerk aan de slachtoffers worden aangeboden. De slachtoffers zullen aangeven onder welke vorm ze deze medewerking verlangen. Dit kan bijvoorbeeld zijn: de bereidheid tot een confrontatie met het slachtoffer, een erkenning van de feiten of van schuld tegenover het slachtoffer, een gebaar van goede wil of een financiële bijdrage in de kosten die aan het herstel verbonden zijn.

4. Tien plaatselijke opvangpunten

Als kerkgemeenschap willen we op de eerste plaats zorgen voor datgene waarop we zelf worden aangesproken en wat wij zelf aan de slachtoffers kunnen aanbieden, via een netwerk van plaatselijke opvangpunten. Er werden tien opvangpunten in België opgericht: één voor elk van de acht bisdommen, één voor het geheel van de Nederlandstalige religieuze orden en congregaties (URV) en één voor het geheel van de Franstalige religieuze orden en congregaties (COREB). Vanaf 1 januari 2012 zijn deze opvangpunten operationeel. Achteraan in deze brochure staan het telefoonnummer en het e-mailadres waarop de opvangpunten bereikbaar zijn. Daarnaast blijft het centraal infopunt behouden, ten behoeve van hen die niet onmiddellijk de weg naar een plaatselijk opvangpunt vinden. Het centraal infopunt zal zoveel mogelijk naar de plaatselijke opvangpunten oriënteren. Ook van dit centraal infopunt staan de coördinaten achteraan in deze brochure.

Elk opvangpunt wordt geleid door een coördinator die alle stappen van een dossier opvolgt, van de melding tot aan de afloop van de behandeling. De coördinator zorgt er ook voor dat de melder wordt geïnformeerd over wat er met zijn melding is gebeurd. De coördinatoren van alle opvangpunten komen regelmatig samen voor opvolging, vorming en intervisie. Dit overleg moet ertoe leiden dat ze volgens dezelfde criteria en kwaliteitsnormen werken, dat competentie wordt gebundeld en noodzakelijke informatie wordt doorgegeven.

Deze opvangpunten worden gefinancierd door de betreffende bisdommen en religieuze orden of congregaties, hoewel ze in een grote onafhankelijkheid tegenover deze overheden zullen werken. Advies of tussenkomst van de plaatselijke opvangpunten en van het centrale infopunt is kosteloos.

Wie kan er terecht?

Elke persoon, ongeacht de leeftijd, die recent of in het verleden slachtoffer, getuige, dader of verdachte was van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag kan zich tot een van deze opvangpunten wenden. Ook de slachtoffers die zich al bij de Commissie Adriaenssens hebben gemeld, en aan wiens melding geen gevolg is gegeven door de gerechtelijke inbeslagname van hun dossier, kunnen hier terecht.

De melding kan zowel bepaalde feiten of gedragingen als onderwerp hebben, als de manier waarop bepaalde verantwoordelijken hiermee zijn omgegaan. De melding kan gebeuren voor verjaarde en niet-verjaarde feiten. Ook wie kennis heeft of een redelijk vermoeden van dergelijke feiten, kan bij de opvangpunten terecht. Wie melding doet, kan zich steeds laten vergezellen door een vertrouwenspersoon.

Als het gaat om feiten die zich hebben voorgedaan in het werkgebied van een ander opvangpunt zal de contactpersoon in overleg met de

melder, het juiste opvangpunt contacteren om te vermijden dat betrokkene het gevoel krijgt van het kastje naar de muur gestuurd te worden. De meldingslijn moet zo kort mogelijk worden gehouden.

Melders kunnen verschillende motieven hebben. Sommigen willen uitdrukking geven aan hun ongenoegen over een bepaalde persoon of over de organisatie waarbinnen deze persoon werkzaam is. Het uiten van ongenoegen is in veel gevallen een zelfstandige behoefte die niet noodzakelijk hoeft uit te monden in een formele klacht. Melders die

geen klacht willen indienen maar wel gehoord willen worden, krijgen het aanbod van een gesprek met een vertrouwenspersoon. Voor sommige personen en voor bepaalde problemen volstaat een melding.

Slachtoffers mogen niet van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Voor anderen is een melding de eerste stap naar het indienen van een strafrechtelijke klacht of naar het opstarten van een bemiddelingsprocedure of een arbitrage. Daarbij kan al dan niet een vraag naar financiële tegemoetkoming aansluiten.

We kunnen ons voorstellen dat voor sommige slachtoffers een initiatief, genomen door een bisdom of door een religieuze congregatie, onvoldoende vertrouwen, of zelfs wantrouwen wekt. Het kan moeilijk zijn zich te wenden tot een instantie die men mee verantwoordelijk acht voor het probleem of die in de ogen van de melder haar integriteit verloren heeft. Deze personen kunnen zich rechtstreeks richten tot een CAW (Centrum voor Algemeen Welzijnswerk) of tot een ander centrum met bijzondere deskundigheid in deze materie (vgl. lijst van deze centra in bijlage).

Laagdrempeligheid en vertrouwelijkheid

De melding bij een opvangpunt kan op alle mogelijke wijzen gebeuren: een persoonlijk gesprek, telefonisch, per brief of e-mail. Een melder krijgt steeds schriftelijke bevestiging dat men zijn melding heeft ontvangen, per e-mail of in een omslag die vertrouwelijk is en geen verwijzingen naar het opvangpunt bevat. Op deze manier moet elke zweem van doofpotoperatie vermeden worden. Vertrouwelijkheid is niet gelijk aan verstoppen.

Laagdrempeligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid zijn belangrijke werkingsprincipes. Slachtoffers hebben het niet gemakkelijk om voor het eerst of nog eens te vertellen wat ze hebben meegemaakt. Dat verdient alle respect en zorgvuldigheid. We willen ervoor zorgen dat de eerste persoon met wie de melder in contact komt, goed kan luisteren. Hij of zij moet er rekening mee houden dat de melder moeite moet doen om een verhaal te vertellen dat samenhangend en geloofwaardig is. Bij een slachtoffer komen veel vragen naar boven. Wat vertel ik en wat niet? Wat gebeurt er nu verder? Brengt het gesprek verlichting of blijf ik vertwijfeld achter? Kan degene die luistert wel begrijpen waarover ik het heb? Wat wil ik zelf met mijn aanklacht bereiken? We willen dat de melder weet en voelt dat de melding ernstig wordt genomen en gewaardeerd. De moed om grensoverschrijdend gedrag te melden verdient waardering. Wij zijn ervan overtuigd dat men op deze manier bijdraagt tot een klimaat van grotere integriteit in Kerk en samenleving.

De moed om grensoverschrijdend gedrag te melden verdient waardering

De opvangpunten kunnen een melding informeel en in vertrouwen beluisteren. Ze kunnen een eerste opvang bieden aan de melder en helpen om zijn vraag, indien nodig, te verduidelijken. Ze informeren de melder over de manier waarop de melding verder zal behandeld worden. Ze kunnen advies geven en eventueel eerste hulp bieden op

psychologisch, sociaal en juridisch vlak, rekening houdend met de verwachtingen van de melder.

Elk opvangpunt beschikt over medewerkers met verschillende deskundigheden, zoals een zorgverstrekker (arts, psycholoog of seksuoloog), een jurist en een welzijnswerker (criminoloog, maatschappelijk werker). De hoedanigheid van medewerker van een opvangpunt is onverenigbaar met de uitoefening van een leidinggevend ambt in een bisdom of een religieuze congregatie of orde.

Welke hulp kan men verwachten?

Voor alle feiten, ongeacht of deze lang geleden of recent gebeurden, kan men rekenen op oprechte **luisterbereidheid, hulp en advies**. Ook na geruime tijd hebben slachtoffers recht op erkenning en gerechtigheid. Volgens de nood van het individuele slachtoffer zal worden gepolst welke opvang adequaat is en welke vormen van herstel gewenst zijn. Op de eerste plaats moet recht worden gedaan aan hun verhaal, verdriet en pijn.

Er wordt niet alleen gedacht aan het directe slachtoffer zelf. Indien **personen uit de omgeving van het slachtoffer** door het misbruik hulp nodig hebben, moet dit ter sprake kunnen komen. We denken hier

Ook na geruime tijd hebben slachtoffers recht op erkenning.

aan de partner en het gezin, aan de collega's of vrienden van het slachtoffer. We denken ook aan personen uit de omgeving van de dader, of mensen uit de organisatie waar deze werkzaam was. In

overleg met de melder wordt ervoor gezorgd dat ook zij aanhoord en bijgestaan kunnen worden.

Het opvangpunt kan, mits uitdrukkelijk akkoord van het slachtoffer, een gesprek tot stand laten komen tussen **het slachtoffer en de dader of zijn overste** (de toenmalige overste of de huidige overste, als de toenmalige niet meer in leven of niet meer te achterhalen is). In dit

gesprek moet het slachtoffer de kans krijgen uitleg en verantwoording te vragen, terwijl de andere partij zijn spijt kan betonen en verontschuldigen kan aanbieden.

De confrontatie van de dader met het slachtoffer dwingt hem tot ontvankelijkheid voor de pijn die hij heeft aangericht.

In een dergelijke confrontatie kan het slachtoffer uitdrukken hoeveel leed het misbruik in zijn of haar leven heeft veroorzaakt. Tegelijk wordt de dader op een persoonlijke en directe wijze met het leed geconfronteerd dat hij heeft aangericht. Het gesprek dwingt hem tot ontvankelijkheid voor de pijn die hij in het leven van het slachtoffer heeft veroorzaakt. Het moet hem ook bewegen tot een groter verantwoordelijkheidsgevoel voor de gevolgen van zijn gedrag. Een dergelijk gesprek kan pas plaatshebben indien het slachtoffer een confrontatie met de dader wenst of aankan. Als de dader niet bereid is om hieraan mee te werken, zullen wij alles wat in onze mogelijkheden ligt ondernemen om hem daartoe te bewegen.

Het opvangpunt kan oriënteren naar **externe hulpverlening** (zowel op psychologisch, sociaal als juridisch gebied). Al naargelang de nood of de vraag van de melder (slachtoffer, dader, verdachte of getuige) kan men doorverwijzen naar een CAW (Centrum voor Algemeen Welzijnswerk/Centre d'Aide aux Justiciables), een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (Centre de Santé Mentale), een Vertrouwen Centrum Kindermishandeling (Equipe SOS Enfants) of andere hulpverlenende diensten of instanties. Het opvangpunt zorgt niet enkel voor verwijzing maar regelt ook zelf een afspraak, indien de melder het wenst, om tijdsverlies en administratieve rompslomp voor het slachtoffer te vermijden.

Voor niet-verjaarde feiten, waarbij gerechtelijke vervolging nog mogelijk is, zal het opvangpunt het slachtoffer steeds aanmoedigen om een **melding bij politie of bij de gerechtelijke instanties** te doen of te laten doen, en hem of haar daarbij te begeleiden. De stap naar het gerecht kan het slachtoffer immers afschrikken, vooral wanneer deze stap alleen gezet moet worden. Wanneer het slachtoffer een melding aan politie of gerecht absoluut

niet wenst, zal men dat respecteren, tenzij er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de betrokkene of voor derden. In dat laatste geval zal het opvangpunt de feiten, eventueel zonder de bekendmaking van de naam van de melder, melden aan de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van de verdachte of bij de federale procureur.

Het opvangpunt zal de melder altijd motiveren om **de feiten te rapporteren aan de overste van de vermeende dader**² (bisschop, religieuze overste, directie van school of instelling) om zo verder misbruik of grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. In geval van een geloofwaardige melding, moet de dader verwijderd worden uit de plaats of taak waarin een herhaling van de feiten kan plaatsvinden. Het opvangpunt doet hiervoor concrete voorstellen aan de bisschop of de overste. Deze laatste deelt steeds aan het opvangpunt mee hoe aan de voorstellen gevolg werd gegeven.

Betreffende de **geldelijke tegemoetkoming** zullen de contactpunten verwijzen naar de bemiddeling of de arbitrage³ tenzij het slachtoffer dit verwacht van het opvangpunt. Het opvangpunt zal vergelijkbare criteria hanteren als in herstellbemiddeling of arbitrage buiten de context van de Kerk.

Benadering van vermeende daders

Het opvangpunt nodigt de vermeende dader uit voor een verkennend gesprek, eventueel vergezeld van een vertrouwenspersoon. Ook bij melding van feiten uit een ver verleden wordt de vermeende dader geconfronteerd met wat over hem wordt gemeld.

2 Zolang het onderzoek naar de geloofwaardigheid en de ernst van de klacht loopt, wordt in juridische termen over een 'vermeende dader' gesproken.

3 Over herstellbemiddeling en arbitrage: zie verder.

Een vermeende dader wordt gewezen op de verantwoordelijkheid die hij binnen de kerkgemeenschap draagt en op de mogelijkheid om zich, ook in rechte, te verdedigen. Bij het minste vermoeden dat de feiten niet verjaard zijn, wordt hij ten stelligste aangeraden zich zelf te melden bij de gerechtelijke instanties.

Daders zullen ernstig worden aange-
maand om financieel bij te dragen in een
tegemeetkoming aan het slachtoffer, ook
al kan dat in bepaalde situaties van bijvoorbeeld verjaring niet in rechte
worden afgedwongen. Door deze bijdrage kan een dader zijn bereid-
heid tonen om mee te werken aan het herstel van de schade die hij bij
het slachtoffer heeft aangericht.

*De dader moet financiële
verantwoordelijkheid opnemen
voor zijn daden.*

Er zal evenwel nooit een rechtstreekse financiële transactie tussen dader en slachtoffer geregeld worden. Een minnelijke regeling wordt geregeld tussen het slachtoffer en de Kerk. Wanneer een dader financieel tussenkomt, zal zijn bijdrage via de Kerk aan het slachtoffer bezorgd worden

Opvolging van de problematiek

De opvangpunten zullen elke melding registreren met aanduiding van tijdstip van de melding, beschrijving van de aangeklaagde feiten, de periode waarin de feiten zich hebben voorgedaan, de locatie, de betrokken personen en organisaties. Van elke melding wordt na afloop van de behandeling een eindverslag opgesteld, waaruit duidelijk blijkt hoe het dossier werd opgevolgd en welke maatregelen werden genomen. Een kopie van dit verslag wordt overgemaakt aan de *Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren*⁴.

4 Voor deze Interdiocesane commissie: zie verder.

Bij het afsluiten van een dossier worden de melder en de (vermeende) dader schriftelijk op de hoogte gebracht van het verloop en de eventuele afronding van de zaak.

Transparantie moet garant staan voor een duidelijk beleid en voor preventie.

Jaarlijks zal de *Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren* een rapport opmaken van de meldingen die bij de tien opvangpunten zijn binnengekomen

en van de wijze waarop hiermee werd omgegaan. Transparantie moet garant staan voor een duidelijk beleid en een adequate preventie.

5. Herstelbemiddeling

Voor erkenning kan een slachtoffer van misbruik ook kiezen voor de weg van herstelbemiddeling. Buiten de structuren van de Kerk bestaan geëigende instanties die een dergelijke bemiddeling aanbieden, zoals de vzw Suggnomè (voor Nederlandstalige meldingen) en Médiante (voor Franstalige meldingen). Zij worden erkend en gefinancierd door de Federale Overheidsdienst Justitie. Zij hebben een ruime ervaring in het omgaan met complexe situaties van verlies of geweld. Ze werken nauw samen met de hulpverleningssector.

In herstelbemiddeling faciliteert en begeleidt een neutrale derde (de ‘bemiddelaar’) de communicatie tussen het slachtoffer en de vermeende dader. Dat is maar mogelijk wanneer de dader minstens bereid is zijn verantwoordelijkheid voor de feiten te erkennen. Indien het onmogelijk blijkt een dader of verdachte in de bemiddeling te betrekken (bijvoorbeeld wegens overlijden of een weigerachtige houding), kan een herstelbemiddeling ondernomen worden tussen het slachtoffer en een kerkelijke overheid of de Stichting voor tegemoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik.

Naargelang de voorkeur en de mogelijkheden van de betrokken partijen kan een herstelbemiddeling plaatsvinden op een *directe* wijze

(waarbij het slachtoffer en de vermeende dader elkaar, na afzonderlijke voorbereidende gesprekken, met de bemiddelaar en onder diens begeleiding persoonlijk ontmoeten) of op een *indirecte* wijze (waarbij de bemiddelaar fungeert als go-between tussen beide partijen zonder deze fysiek samen te brengen).

Herstelbemiddeling kan zich richten op zowel de *materiële (financiële)* als de *immateriële* gevolgen van het misdrijf. In het eerste geval kan de bemiddeling uitmonden in een financiële tegemoetkoming vanwege de dader of vanwege een kerkelijke verantwoordelijke.

De Kerk wil ertoe bijdragen dat slachtoffers van misbruik een beroep kunnen doen op de mogelijkheid van herstelbemiddeling, zoals die door de samenleving wordt aangeboden. De bisdommen en religieuze orden of congregaties kunnen zich in deze bemiddeling laten vertegenwoordigen door de *Stichting voor tegemoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik*, die voor dat doel zal opgericht en gemachtigd worden.

Indien nodig of wenselijk zullen de plaatselijke opvangpunten slachtoffers van misbruik naar deze vorm van herstelbemiddeling oriënteren. Indien zij dat wensen, kunnen slachtoffers van misbruik er ook rechtstreeks een beroep op doen.

6. Arbitrage

Slachtoffers van verjaarde feiten hebben geen rechtsmiddelen meer ter beschikking. Zij kunnen een beroep doen op één van de tien plaatselijke opvangpunten of op herstelbemiddeling, zoals hierboven geschetst. Zij kunnen echter ook worden georiënteerd naar **een vorm van arbitrage**. Dat is een speciale vorm van procedure, die op vraag van de parlementaire commissie en in samenwerking met de bisschoppen en hogere oversten werd opgericht. Het betreft een regeling voor een

vrijwillige, forfaitaire financiële compensatie vanwege de Kerk ten behoeve van slachtoffers van verjaarde feiten van seksueel misbruik gepleegd door een priester of door een lid van een religieuze congregatie of orde. Het gaat om een procedure bij een neutrale instantie, buiten de structuren van de Kerk. Men kan er naargelang de ernst van de feiten een aanvraag indienen voor een forfaitaire financiële tegemoetkoming. De Kerk heeft zich bereid verklaard in deze vorm van arbitrage mee te stappen. Binnen een arbitrageprocedure kunnen de partijen op elk ogenblik de voorkeur geven aan een minnelijke regeling. Deze kan het resultaat zijn van een verzoeningspoging door de arbiters zelf of van een herstelbemiddeling door een neutrale bemiddelaar.

In hun persbericht van 30 mei 2011 hebben de bisschoppen en religieuze oversten hun bereidheid uitgedrukt om mee te werken aan een multidisciplinaire vorm van arbitrage, die op vraag van de *Bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk* wordt opgericht: “(...) bewust van hun morele verantwoordelijkheid en van de verwachting van de gehele samenleving naar hen toe”, verbinden zij zich ertoe “de erkenning van de slachtoffers en het herstel van hun leed te verzekeren. Zo willen zij de slachtoffers in hun eer herstellen en hen, volgens hun noden, ook geldelijke tegemoetkomingen doen.” Hiertoe aanvaardden zij om, volgens het voorstel van de parlementaire commissie, “samen te werken met de deskundigen van de *Opvolgingscommissie aan de organisatie van een pluridisciplinaire vorm van arbitrage voor de reeds verjaarde feiten, waarover rechtbanken geen uitspraak meer kunnen doen.*” Daarenboven achten zij het wenselijk dat de arbiters ook de bevoegdheid zouden hebben om de partijen te oriënteren naar herstelbemiddeling.

Twee experts van de *Opvolgingscommissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie,*

*inzonderheid binnen de Kerk*⁵ hebben, samen met vier experts die door de bisschoppenconferentie en de hogere oversten werden aangeduid⁶, de oprichting van een dergelijke arbitrageorganisatie voorbereid. Het Centrum voor Arbitrage is gehuisvest op het adres van de Koning Boudewijnstichting⁷.

De bisdommen en orden of congregaties zullen in deze arbitrage worden vertegenwoordigd door de eerder genoemde *Stichting voor tegenmoetkoming aan slachtoffers van seksueel misbruik*.

7. Strafprocedures

De wetten van en voor alle burgers

Daders die een kerkelijke functie bekleden of lid zijn van een religieuze congregatie, worden zoals andere burgers berecht door de gewone rechtscolleges. Op het gebied van strafbaar gedrag zijn zij onderworpen aan de Belgische strafwetten en aan de hoven en rechtbanken. Wanneer tegen hen een melding of een aanklacht binnenkomt, moeten alle procedures worden gevolgd op vlak van aangifte bij politie en gerecht. Evenzeer moet rekening worden gehouden met de rechten van verdediging en het vermoeden van onschuld, zoals voor andere burgers.

5 De heer Paul Martens, erevoorzitter van het Grondwettelijk Hof en de heer Herman Verbist, advocaat en gastprofessor RU Gent.

6 Prof. dr. Manu Keirse, hoogleraar verliesverwerking, Faculteit Geneeskunde KU Leuven; de heer Jean-Jacques Masquelin, advocaat; Prof. dr. Etienne Montero, hoogleraar verbintenissenrecht en decaan van de Faculteit Rechten, Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix de Namur; Prof. dr. Sophie Stijns, hoogleraar verbintenissenrecht, Faculteit Rechten KU Leuven.

7 Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel.

Alle niet-verjaarde feiten van misbruik moeten door de gewone hoven en rechtbanken worden behandeld. De bisschoppen en hogere oversten hebben geen andere intentie en geen ander belang dan deze behandeling door de gerechtelijke instanties te ondersteunen.

Priesters en religieuzen zijn onderworpen aan de strafwetten zoals alle burgers.

Wanneer de kerkelijke overheid een melding of klacht ontvangt, zal ze de vermeende dader ten stelligste aanraden, eventueel helpen, om zich te melden bij de gerechtelijke instanties. Wanneer de vermeende dader daar zelf niet toe bereid is, kan de kerkelijke overheid, op aanraden van het plaatselijk opvangpunt, zelf de zaak aan de gerechtelijke instanties overdragen.

Wanneer een vermeende dader niet wordt vervolgd of wordt vrijgesproken, heeft hij zoals elke burger recht op eerherstel. De kerkelijke overheid is verplicht te waken over de goede naam van iemand die ten onrechte werd aangeklaagd.

Kerkelijke wetgeving en kerkelijk strafrecht

Een dader die een wijding en een zending in de Kerk heeft ontvangen, of geloften van religieus leven heeft afgelegd, is ook gebonden door de kerkelijke wetgeving en het kerkelijk strafrecht.

Het eigen recht van de Kerk biedt middelen om priesters, diakens en religieuzen die zich schuldig maken aan seksueel misbruik, te bestraffen. Seksueel misbruik wordt in het kerkelijk recht expliciet als een misdrijf omschreven. De omschrijving van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen en de mogelijkheid om hiertegen bestraffend op te

treden, werd in recente normen strenger gemaakt.⁸ Het kopen of in bezit zijn of verspreiden van pornografisch beeldmateriaal van minderjarigen beneden de veertien jaar valt eveneens onder de definitie van misbruik.

Het kerkelijk strafrecht geldt onafhankelijk van de strafwet van de staat. Het gaat om een binnenkerkelijk strafrecht dat niet in concurrentie treedt met het recht van de staat en dat het optreden van justitie niet kan doorkruisen. Zo is de omschrijving door het kerkelijk recht van het misdrijf van seksueel misbruik van minderjarigen niet identiek met die van de Belgische strafwet. In sommige gevallen blijft een kerkelijke bestraffing mogelijk wanneer dit volgens het recht van de staat niet meer het geval is. De kerkelijke verjaringstermijn bedraagt twintig jaar en loopt vanaf het meerderjarig worden van het slachtoffer. De termijn start op de achttiende verjaardag van het slachtoffer. In ernstige gevallen kan de verjaringstermijn worden verlengd, en in de zwaarste gevallen zelfs worden afgeschaft. Ook de aard van de straffen verschilt. Dit heeft tot gevolg dat een kerkelijke strafprocedure kan worden ingezet na of naast een strafprocedure volgens het recht van de staat. Wanneer tegen een clericus een strafrechtelijke procedure naar Belgisch recht loopt, kan het aangewezen zijn de beëindiging hiervan af te wachten alvorens een kerkelijke procedure te starten.

In 2001 en 2010 werden door de Congregatie voor de Geloofsleer normen uitgevaardigd die moeten bijdragen tot een effectieve bestraffing van pedofiele handelingen door priesters of diakens. De door de

8 De regels en procedures die de Heilige Stoel bepaalt in geval van seksueel misbruik, zijn te vinden in het Wetboek van Kerkelijk Recht en in volgende documenten: het Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* van 30 april 2001, de brief van de Congregatie voor de Geloofsleer *Ad exequendam legem* van 18 mei 2001 en in de normen *De gravioribus delictis* van 21 mei 2010. Deze documenten kunnen geraadpleegd worden op www.vatican.va. Op www.vatican.va/resources/resources_guide-CDF-procedures_fr.html vindt men een "Guide à la compréhension des procédures de base de la Congrégation pour la doctrine de la Foi (CDF) concernant les accusations d'abus sexuels". Zie ook: http://www.vatican.va/resources/resources_mons-sci-luna-graviora-delicta_en.html over procedure die hogere oversten van pontificaal recht moeten volgen.

Congregatie voor de Geloofsleer uitgevaardigde normen stellen ook vast hoe de strafprocedure verloopt in het geval van seksueel misbruik van een minderjarige.

Zodra een feit van seksueel misbruik wordt gemeld, moet de kerkelijke overheid een vooronderzoek laten instellen, om na te gaan of de melding enige geloofwaardigheid bezit. In het geval van een geloofwaardige melding van misbruik moet de bisschop meteen voorlopige maatregelen treffen ten aanzien van de beschuldigde (zoals schorsing van de opdrachten die hij bekleedde, aanduiding van verblijfplaats, verbod van publiek optreden als priester of diaken). Deze maatregel betekent nog geen veroordeling. Zolang er geen definitieve straf is uitgesproken, geniet de beschuldigde van het vermoeden van onschuld.

Kan de melding niet hard gemaakt worden, dan worden de voorlopige ontheffing uit de dienst en alle andere bewarende maatregelen tegenover de dader opgeheven. Eventueel moet men maatregelen nemen om de goede naam van de verdachte te herstellen.

Blijkt dat de melding enige geloofwaardigheid bezit, dan moet de bisschop of hogere overste de Congregatie voor de Geloofsleer hiervan op de hoogte brengen. Zij beslist wat er verder moet gebeuren.

De Congregatie voor de Geloofsleer kan beslissen om de zaak zelf te behandelen. Zij kan de behandeling overlaten aan de bisschop en geeft

daarbij aan welke weg hij moet volgen. Ofwel moet de bisschop zelf, na verder onderzoek en overleg met adviseurs, een beslissing nemen (administratieve weg). Ofwel moet de

Door transparante communicatie komen wonden aan het licht en kunnen gepaste maatregelen voor herstel genomen worden.

bisschop de zaak overmaken aan een plaatselijke kerkelijke rechtbank (gerechtelijke weg). Bij het maken van die keuze zal veel afhangen van het resultaat van het vooronderzoek: is er een goed zicht op de omvang van de feiten en op het tijdstip waarop ze gepleegd werden en ophiel-

den, legde de dader een bekentenis af, is er reeds een strafrechtelijke veroordeling, of heeft de dader te kennen gegeven dat hij ontheven wil worden van de verplichtingen verbonden met de staat van clericus.

Een kerkelijke sanctie kan diverse vormen aannemen. Voor priesters en diakens kan seksueel misbruik leiden tot ontheffing uit het ambt. Seksueel misbruik door een lid van een religieuze orde of congregatie die geen clericus is, kan leiden tot wegzending uit het religieus instituut.

In elke fase van een profane of kerkelijke strafprocedure tegen iemand van de Kerk is het van essentieel belang open en correcte informatie te bezorgen aan de verantwoordelijken van de parochie, de organisatie of de gemeenschap waarmee de betrokkene verbonden was. Transparante communicatie kan ertoe bijdragen dat het gebeuren bespreekbaar wordt, dat wonden aan het licht kunnen komen, dat de gepaste maatregelen voor herstel en heling kunnen worden genomen en dat de toekomst van de gemeenschap verzekerd kan worden.

8. Toekomst van de daders

Afhankelijk van de ernst van de feiten, van de omstandigheden waarin ze werden begaan, van het schuldbesef en van de kans op herhaling, moet uitgemaakt worden of een dader nog een professionele functie kan bekleden of een vrijwillige taak kan uitoefenen. Geen enkele vorm van seksueel misbruik, onheuse machtsuitoefening of grensoverschrijdend gedrag kan worden gedoogd.

Geen enkele vorm van onheuse machtsuitoefening en van grensoverschrijdend gedrag kan worden gedoogd.

De ervaring leert dat bij daders van seksueel misbruik de kans tot hervallen groot is, ondanks therapie of begeleiding. Daarom kan een dader van seksueel misbruik in geen geval nog worden ingezet in een

pastoraal werkveld met kinderen of jongeren. Bij de vraag in welke andere domeinen een dader nog kan worden ingezet, moet de kerkelijke overheid zich laten leiden door de expertise die de maatschappij daarvoor aanbiedt, ondermeer langs de weg van de gerechtelijke psychiatrie (forensische psychiatrie). Enkel onder een deskundige en gecontroleerde begeleiding kan eventueel van een nieuwe opdracht sprake zijn.

Bij een nieuwe opdracht moeten de verantwoordelijken van de nieuwe werkomgeving correct geïnformeerd worden over de antecedenten van de betrokkene. Deze communicatie gebeurt met medeweten van en in overleg met de betrokkene. Er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden rond supervisie en begeleiding in de nieuwe werksituatie.

Ook voor de leefsituatie en het domicilie van de betrokkene moeten nieuwe afspraken gemaakt worden. Niet alleen voor de werkomgeving maar ook voor de persoonlijke leefomgeving moeten veiligheidsmaatregelen opgelegd worden.

Afhankelijk van de situatie wordt met de dader een contract opge maakt, waarin bijvoorbeeld bepaald kan worden dat hij niet mag deelnemen aan activiteiten voor kinderen en jongeren, dat hij nooit alleen mag zijn met kinderen en jongeren, dat hij op permanente basis

begeleiding en supervisie moet aanvaarden, dat hij niet de pastorale eindverantwoordelijke kan zijn, dat hij niet mag voorgaan in religieuze vieringen waar zijn optreden kan ergeren of kwetsen.

De dader als mens niet in de steek laten betekent niet het tolereren van ontoelaatbaar gedrag of minder krachtdadig optreden.

Hoe moeilijk het ook mag overkomen, een dader blijft een mens. Tijdens het onderzoek en zelfs na een eventuele veroordeling, heeft een dader recht op menselijke ondersteuning en vakkundige begeleiding. Het niet in de steek laten van een dader als mens, heeft niets te

maken met het tolereren van ontoelaatbaar gedrag of met minder daadkrachtig optreden. Er moet voor een aangepaste opvang en eventueel een verplichte begeleiding en behandeling worden gezorgd. Men moet een dader helpen om de gevolgen van zijn daden in te zien en om te blijven werken aan zichzelf. Het betere in de mens moet ook bij hem opnieuw de bovenhand kunnen halen.

9. Preventie verhogen

Een veilige leef- en werkomgeving voor kinderen en jongeren moet onze eerste zorg zijn. Dat lijkt evident, maar is het niet. De verhalen van seksueel misbruik leren dat deze opdracht niet steeds in al zijn consequenties is gezien en beleefd. Het beschermen van kinderen kan maar lukken als allen dit als een gemeenschappelijke opdracht en verantwoordelijkheid ervaren. Hiertoe willen wij onze medewerkers, zowel vrijwillige als vaste medewerkers, uitdrukkelijk sensibiliseren en professionaliseren. Ook willen wij werken aan duidelijke regels en structuren, met het oog op een betere preventie.

Het beschermen van kinderen moet een gemeenschappelijke opdracht worden.

Selectie en vorming van medewerkers

Bij de selectie van kandidaten voor functies die een pastorale verantwoordelijkheid inhouden moet men aandacht schenken aan de persoonlijkheid, de emotionele rijpheid, de omgang met gezag en grenzen in relaties. In aanwervingprocedures moet soms vertrouwelijke informatie worden ingewonnen. Bij signalen die verontrustend kunnen zijn, is bijkomende psychologische screening aangewezen.

Deze extra zorgvuldigheid is zeker geboden bij kandidaten voor het priesterschap of voor het religieuze leven. In de opleiding van priesters,

diakens en religieuzen moet kritische zelfreflectie een belangrijke plaats krijgen. In persoonlijke en geestelijke begeleiding leren kandidaten zicht krijgen op hun levensgeschiedenis, hun sterktes en zwaktes, hun motivatie, hun geloofsleven. In praktijkbegeleiding (stagebegeleiding, supervisie en intervisie) leren ze hun functioneren als pastor evalueren

In de opleiding van medewerkers moet ruime aandacht gaan naar de omgang met macht en grenzen, de persoonlijke integriteit en het ontwikkelen van empathie.

en bijsturen. Ruime aandacht moet gaan naar de omgang met macht en grenzen, de eigen ontwikkeling op emotioneel en seksueel vlak, de persoonlijke integriteit en competentie in menselijke relaties en het ontwik-

kelen van empathie. In gesprek met hun begeleiders moeten ze kritisch blijven waken over hun engagement voor het ongehuwde leven en over hun geschiktheid om als ongehuwde een evenwichtig en gelukkig leven uit te bouwen. Voor dit belangrijke onderdeel van de vorming moeten de vormingsverantwoordelijken een beroep doen op experts uit domeinen zoals de psychologie en de sociale agogiek.

Tijdens de opleiding van toekomstige priesters, religieuzen, diakens en pastorale werkers moet ruimere aandacht worden besteed aan de problematiek van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in een pastorale relatie. Pastoraal werk is niet zonder risico op het gebied van nabijheid en intimiteit. Mensen komen vaak in een kwetsbare situatie van verlies of verdriet naar de pastor toe. Bewust of onbewust kunnen bij de pastor andere motieven dan pastorale hulpverlening naar boven komen. Het is belangrijk dat toekomstige pastores hierover de nodige vorming ontvangen.

De opleiding van priesters, religieuzen, diakens en pastorale werkers stopt niet bij de opstart van hun zending. Begeleiding en navorming moeten toelaten dat beginnende pastores hun pastoraal handelen optimaliseren, hun motivatie levendig en zuiver houden, en burnout of ontsporing kunnen voorkomen. Voor alle pastores moet de Kerk ver-

der werken aan een systeem van verplichte begeleiding en navorming, eventueel met een soort permanente accreditering, zoals het voor andere beroepen met een sterk sociale dimensie voorzien is.

Onaantastbare posities vermijden

Een doorslaggevend preventiemechanisme is de zekerheid dat elke verdachte situatie zorgvuldig wordt onderzocht, ongeacht of het om een ernstig of een licht geval van seksueel misbruik of geweld gaat. Zowel kinderen en jongeren, als volwassen medewerkers, hebben nood aan transparante en faire omgangsvormen. De bescherming van kinderen en jongeren en de bevordering van correcte omgangsvormen staan daarbij op de voorgrond. Alle medewerkers zijn verplicht om elke ernstige verdenking van misbruik of geweld, zonder uitzondering, te melden aan het plaatselijk opvangpunt. Bij elke melding zal het opvangpunt een onderzoek instellen en passende maatregelen aan het beleid voorleggen.

We moeten op onze hoede blijven voor onaantastbare posities in een pastorale context.

Daarnaast moeten we op onze hoede blijven voor onaantastbare posities in een pastorale context. In al onze structuren willen we verder werken aan modellen van collegiaal bestuur en gedeelde verantwoordelijkheid. Vormen van onheuse machtsuitoefening moeten uit de Kerk worden geweerd. Niet toevallig komt seksueel misbruik gemakkelijker voor in een omgeving waar machtsverschillen institutioneel verankerd zijn en daardoor niet ter discussie worden gesteld. Met het oog op preventie, moet een tegensprekelijke en open communicatie in de Kerk uitdrukkelijk worden gestimuleerd en gewaardeerd.

Preventie betekent o.a. het stimuleren en waarderen van een open en tegensprekelijke communicatie in alle geledingen van de Kerk.

In alle met de Kerk verbonden organisaties die met jongeren of kwetsbare personen werken, zullen wij erover waken dat een gedragscode voor de preventie van seksueel misbruik of machtsmisbruik wordt uitgewerkt en nageleefd.

Leven in verbondenheid

Tenslotte moet een grotere aandacht gaan naar de leef- en werkomstandigheden van priesters en religieuzen. Gelukkig is al veel veranderd: in een pastoraal team werken priesters samen met mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden. Pastorieën en religieuze huizen zijn steeds meer open ontmoetingsplaatsen geworden. Meer dan vroeger is er ruimte om relaties met vrienden en familie te onderhouden.

Er loeren risico's om de hoek: vereenzaming, gebrek aan zorg voor een persoonlijke levenssfeer, ontbreken van intimiteit, menselijke warmte of gezelligheid, ontbreken van sociale netwerken waarin een open kritische geest mogelijk is, ontmoediging en gebrek aan ontwikkelingsbevorderende contacten.

Toch blijven risico's om de hoek loeren: vereenzaming, gebrek aan zorg voor een persoonlijke levenssfeer, ontbreken van intimiteit, menselijke warmte of gezellig-

heid, geringe aansluiting bij sociale netwerken waarin feedback en open kritische reflectie mogelijk zijn, ontmoediging en gebrek aan ontwikkelingsbevorderende contacten. Wie zich niet goed voelt in zijn leven of werk, gaat zoeken naar uitlaatkleppen. Dit kan leiden tot onaanangepast en eventueel destructief gedrag. Ook de moeilijke tijd die de kerkgemeenschap doormaakt, kan hierin meespelen. Priesters of religieuzen kunnen ontgoocheld of ontmoedigd raken. Ze kunnen zich vastklampen aan machtsposities of surrogaatoplossingen om een innerlijk gevoel van leegte te verbergen.

Ook voor ongehuwden is het belangrijk dat ze goede familiale contacten en warme vriendschapsbanden onderhouden, dat ze zich ergens thuis voelen en persoonlijk gewaardeerd weten. Hier is zeker werk aan de winkel. Samen met priesters en religieuzen moeten we zoeken naar nieuwe vormen van onderlinge verbondenheid en ondersteuning, naar werk- en woonomstandigheden die een gezonde levensstijl en een hartelijke menselijkheid toelaten, naar een nieuw evenwicht tussen tijd voor anderen en tijd voor zichzelf.

Daarnaast moet een passende zorg worden gedragen voor de leef- en woonsituatie van oudere priesters en religieuzen. Op jonge leeftijd hebben zij, omwille van Jezus Christus en van de kerkgemeenschap, gekozen voor een ongehuwd leven. Als ze oud of zorgbehoevend worden, hebben ze geen partner en geen kinderen om voor hen op te komen. Mensen die zich hebben ingezet voor de gemeenschap hebben recht op een zinvol perspectief voor later. Het gevoel waardevol te zijn en waardering te krijgen, verhindert dat men zich op oude leeftijd in verbittering terugtrekt, zich eigenzinnig gaat gedragen of terugrijpt naar compensatie, bijvoorbeeld alcohol. Wie de hitte van de dag heeft doorstaan, moet ook als priester of religieus van een menswaardige oude dag kunnen genieten.

10. Transparantie en samenwerking onder alle verantwoordelijken

Alle bisdommen en religieuze orden of congregaties in België engageren zich tot een transparante en effectieve samenwerking met elkaar wat de omgang met slachtoffers en daders van seksueel misbruik betreft. Dit is des te meer noodzakelijk omdat deze problematiek de zending en de geloofwaardigheid van de kerkgemeenschap als geheel betreft.

De bisschoppen zullen de religieuze oversten informeren en met hen samenwerken zodra ze een melding of klacht tegenover een lid van

hun orde of congregatie hebben ontvangen. De religieuze oversten van hun kant engageren zich om de plaatselijke bisschop te informeren en met hem samen te werken wanneer een melding of klacht gericht is tegen een lid van hun orde of congregatie, of tegen een diocesane priester die in hun instellingen werkzaam is. Slachtoffers mogen niet meer het gevoel hebben dat ze in de Kerk van het kastje naar de muur gestuurd worden.

Daders - diocesane priesters of religieuzen- kunnen in geen geval tewerkgesteld worden of wonen in een gebied, zonder dat de plaatselijke bisschop van het dossier op de hoogte is en zijn toestemming hiervoor heeft verleend. Daders kunnen evenmin verplaatst worden of verhuizen naar een ander gebied (ook niet in het buitenland) zonder dat de plaatselijke bisschop volledige inzage heeft gekregen in het dossier en zijn toestemming heeft gegeven.

Met het oog op een coherente samenwerking en een efficiënt beleid onder alle bisdommen en religieuze orden of congregaties, hebben de bisschoppenconferentie en de beide unies van hogere oversten (COREB en URV) een *Interdiocesane commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren* opgericht. Deze commissie moet tegen 1 juli 2012 operationeel zijn. Ze zal bestaan uit enkele academische experts met diverse competenties (recht, welzijnswerk, slachtofferhulp), enkele verantwoordelijken uit domeinen waar misbruik van kinderen of jongeren kan voorkomen (pastoraal, onderwijs, welzijnswerk), de twee referentbisschoppen voor seksueel misbruik en de voorzitters van beide unies van hogere oversten (COREB en URV). De commissie zal ook slachtoffers van misbruik in haar werking betrekken. Omwille van de transparantie zullen twee externe waarnemers de werking van de commissie kunnen opvolgen.

Aan deze commissie worden diverse taken toevertrouwd, zoals:

- de werking van de tien plaatselijke opvangpunten superviseren en erover waken dat een goed onderbouwde en duidelijk uitgestippelde werkwijze wordt uitgewerkt, die coherent is voor het hele land;
- nieuwe beleidsvoorstellen uitwerken voor de bisschoppenconferentie en beide unies van hogere oversten met het oog op een betere preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in kerkverbonden initiatieven of instellingen;
- een optimale verbinding verzekeren van het kerkelijk beleid met de brede maatschappelijke aanpak en dienstverlening op het gebied van misbruik en preventie;
- structuren en werkvormen helpen detecteren die tot seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag in de Kerk kunnen leiden of een efficiënte aanpak ervan verhinderen;
- een jaarlijks rapport uitbrengen over de meldingen in de diverse opvangpunten en over het gevolg dat eraan werd gegeven;
- initiatieven volgen in andere landen om er lessen uit te trekken, het organiseren van studie- en ontmoetingsdagen voor alle personen betrokken bij de problematiek, medewerking verlenen aan wetenschappelijk onderzoek op vlak van de problematiek van seksueel misbruik in gezagsrelaties en werken aan meer publieke vormen van erkenning, zoals een gedenkdag.

BESLUIT

Met deze beleidstekst willen wij, de bisschoppen en hogere oversten van België, de stilte rond het misbruik doorbreken. Als verantwoordelijken in de Kerk willen we volop kiezen voor erkenning en herstel voor de slachtoffers. Wij willen coherent en krachtdadig handelen. We kunnen hiervoor rekenen op de medewerking van deskundigen uit diverse domeinen. Zij hebben ons geholpen bij de uitwerking van dit beleidsplan en zullen ons ook terzijde staan bij de uitvoering ervan.

Zelf zijn wij als verantwoordelijken beschikbaar om mensen te beluisteren en erkenning te bieden. Wij willen onze aanspreekbaarheid met daden aantonen. We vragen ook om vergeving voor het onrecht dat door medewerkers uit onze rangen aan mensen is aangedaan. We vragen tevens om vergeving wanneer verantwoordelijke personen in het verleden te weinig hebben gedaan om misbruik op het spoor te komen of ertegen op te treden. Tegelijk beseffen we dat vergeving maar mogelijk is wanneer slachtoffers ervaren dat er met daadkracht een nieuw beleid wordt gevoerd. Naast erkenning en herstel voor wat in het verleden is gebeurd, kijken we ook naar de toekomst. Preventieve maatregelen en een adequate begeleiding van onze medewerkers zijn belangrijke bouwstenen in dit nieuw beleid.

“De waarheid zal u vrij maken” (Joh 8, 32): dit woord van Jezus moet voor ons een leidraad zijn en een teken van hoop.

De bisschoppen en hogere oversten van België
Januari 2012

LITERATUURKEUZE

Adriaenssens P. Nawoord. In: Verschueren R. Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de Kerk. Tiel: Lannoo; 2010, 193-202.

Aertsen I. Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van herstelgerichte strafbedeling. Leuven: Universitaire Pers; 2004.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. De behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk. Document 53 0520 (2010/2011).

Bisschoppelijke Contactcommissie Vrouw en Kerk. Geschonden vertrouwen. Seksueel misbruik in pastorale relaties. 1993.

Commissie van onderzoek seksueel misbruik in de Rooms-katholieke Kerk. Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie. Den Haag; 2010.

Commissie voor de behandeling van klachten wegens seksueel misbruik in een pastorale relatie. Verslag van activiteiten. 10/09/2010.

Conférence des évêques de France. Lutte contre la pédophilie. Repères pour les éducateurs. Bayard: Éditions du cerf; 2010.

Courtois CA. Healing the incest wound. New York: Norton & Company; 2010.

Deetman. Voorstel voor Onderzoek naar seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk in de periode van 1945 tot heden, 2011.

Grün PA. Woord vooraf. In: Müller W. Verzwegen wonden. Seksueel misbruik in de katholieke Kerk erkennen en verhinderen. Averbode: Kok; 2010, 9-10i

Irish Catholic Bishops' Conference. Towards healing and renewal. Dublin: Veritas Publications; 2011

Keirse M. Van het leven geleerd. Levenslessen over verlies en verdriet. Tiel: Lannoo; 2010.

Keirse M. Helpen bij verlies en verdriet. Een gids voor het gezin en de hulpverlener. Tiel: Lannoo; 2011.

Lettre circulaire pour aider les Conférences épiscopales à établir des Directives pour le traitement des cas d'abus sexuel commis par des clercs à l'égard de mineurs. Rome: Palais du Saint-Office, 2011.

Müller W. Verzwegen wonden. Seksueel misbruik in de katholieke Kerk erkennen en verhinderen. Averbode: Kok; 2010.

Müller W., Wijlens M. Aus dem Dunkel ans Licht. Fakten und Konsequenzen des sexuellen Missbrauchs für Kirche und Gesellschaft. Vier Türme Verlag, Münsterschwarzach, 2011.

Österreichische Bischofskonferenz. Die Wahrheit wird euch frei machen. Rahmenordnung für die Katholische Kirche in Österreich. Wien: Wollzeile 2; 2010.

Peters T., Aertsen I. Hertselbemiddeling. In: Lampaert F. (ed.), Gevangenis en samenleving II. Brussel: Koning Boudewijnstichting; 1994, 165-222.

Pressemitteilungen der Deutschen Bischofskonferenz. Leitlinien für den Umgang mit sexuellem Missbrauch Minderjähriger durch Kleriker, Ordensangehörige und andere Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter im Bereich der Deutschen Bischofskonferenz. 31.08.2010.

Rossetti S, Müller W (Eds). Sexueller Missbrauch Minderjähriger in der Kirche. Mainz: Grünewald Verlag; 1996.

Rossetti S, Müller W (Eds). 'Auch Gott hat mich nicht beschützt'. Wenn Minderjähriger im kirchlichen Milieu Opfer sexuellen Missbrauch werden. Mainz: Grünewald Verlag; 1998.

The Archbishops' Council. Protecting all God's children. The Policy for Safeguarding Children in the Church of England. London: Church House Publishing; 2010.

United States Conference of Catholic Bishops. Promise to protect. Pledge to heal. Charter for the Protection of Children and Young People. Essential norms. Statement of Episcopal Commitment. Washington; 2006.

Verhoeven P, Vulsteke L. Het Fonds voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan occasionele redders. Gent: Larcier; 2011.

Verschueren R. Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de kerk. Tiel: Lannoo; 2010.

BIJLAGE

1. MELDPUNT BIJ JUSTITIE

Wenst u *een klacht in te dienen*, dan kunt u terecht bij de federale magistraat Lieve Pellens, Wolstraat 66 bus 1, 1000 Brussel, lieve.pellens@just.fgov.be, 02 557 77 31

2. KERKELIJKE OPVANGPUNTEN

2.1. Website

Op deze website vindt u documenten, formulieren of bijlagen die aansluiten bij zowel de inhoud als de uitvoering van de beleidstekst. Deze website zal regelmatig worden bijgewerkt, naarmate nieuwe informatie beschikbaar is of bijkomende maatregelen worden getroffen. www.misbruikindekerk.be

2.2. Opvangpunten seksueel misbruik in een pastorale relatie

Bisdom Antwerpen

Coördinator opvangpunt: Mevrouw Christine Dekkers
E-mail: opvangpuntmisbruik.antwerpen@kerknet.be
Tel.: 0491 52 78 26

Bisdom Brugge

Coördinator opvangpunt: Mevrouw Tine Van Belle
E-mail: opvangpuntmisbruik.brugge@kerknet.be
Tel.: 0496 80 45 92

Bisdom Gent

Coördinator opvangpunt: Mevrouw Mieke Delanghe
E-mail: opvangpuntmisbruik.gent@kerknet.be
Tel.: 0491 71 00 33

Bisdom Hasselt

Coördinator opvangpunt: De heer Rik Bloemen

E-mail: opvangpuntmisbruik.hasselt@kerknet.be

Tel.: 0475 38 45 88

Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Coördinator opvangpunt: De heer Koen Jacobs

E-mail: opvangpuntmisbruik.mechelen-brussel@kerknet.be

Tel.: 015 29 26 36

Archevêché Malines-Bruxelles

Responsable du point de contact: Monsieur Koen Jacobs

E-mail: pointdecontactabus.malines-bruxelles@catho.be

Tél.: 015 29 26 36

Diocèse de Liège

Responsable du point de contact: Monsieur Jean-Claude Devoghel

E-mail: pointdecontactabus.liege@catho.be (francophone)

kontaktmissbrauch.luettich@catho.be (deutsch)

Tél.: 0496 84 51 82 (francophone)

0496 84 57 87 (deutsch)

Diocèse de Namur

Responsable du point de contact : Madame Nathalie Didion

E-mail: pointdecontactabus.namur@catho.be

Tél.: 081 25 10 87

Diocèse de Tournai

Responsable du point de contact : Monsieur Pierre Bernard

E-mail: pointdecontactabus.tournai@catho.be

Tél.: 065 33 49 62

Unie Religieuzen van Vlaanderen (URV)

Coördinator: De heer Luc Vanderheyden

E-mail: opvangpuntmisbruik.urv@kerknet.be

Tel.: 0470 20 36 41

Conférence des religieuses/religieux en Belgique (COREB)

Responsable du point de contact: Madame Nicole Denié

E-mail: pointdecontactabus.coreb@catho.be

Tél. : 02 274 14 53

2.3. Centraal infopunt

Nederlandstalig

info.misbruik@kerknet.be

Tel: 02 509 97 43

Francophone

info.abus@catho.be

Tél.: 02 509 97 44

3. CENTRUM ALGEMEEN WELZIJNSWERK (CAW)

CAW-Onthaal en eerstelijns hulpverlening
voor slachtoffers van seksueel geweld

E-mail: onthaal@caw.be

Tel.: 0476 92 18 04

Op het CAW-Onthaal kan iedereen terecht die informatie- of hulpvragen heeft omtrent seksueel misbruik. Of u zelf slachtoffer bent of een verwante, het team van professionele onthaalmedewerkers beluistert uw verhaal, helpt u om samen de juiste informatie te zoeken, helpt u wegwijs te maken in de wereld van hulpverlening en justitie en kan u - indien gewenst - leiden tot gespecialiseerde hulpverlening bij u in de buurt. U kan bij een CAW terecht in alle discretie. Wenst u anoniem geholpen te worden dan kan dit. Het CAW-Onthaal houdt dan ook geen dossiers bij. CAW-medewerkers zijn gebonden aan het beroepsgeheim.

4. VERTROUWENSCENTRA KINDERMISHANDELING

In elke Vlaamse provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) werkzaam. Het VK is multidisciplinair samengesteld en heeft een medische, psychologisch/pedagogische en sociale functie alsook een secretariaatsfunctie. Elk VK is telefonisch bereikbaar tussen 9 en 17 uur. Tijdens de avonduren en in de weekends is er voor dringende situaties een telefonische wachtdienst. De hulpverlening van het VK is volledig gratis. www.kindermishandeling.be

Vertrouwenscentrum Antwerpen

Prof. Claraplein 1 (vroeger Albert Grisartstraat 21)

2018 Antwerpen

Tel.: 03 230 41 90

info@vkantwerpen.be

Vertrouwenscentrum Brussel

Laarbeeklaan 101 - 1090 Brussel

Tel.: 02 477 60 60

kindinnood@uzbrussel.be

Vertrouwenscentrum Limburg

Boerenkrijgsingel 30 - 3500 Hasselt

Tel.: 011 27 46 72

info@vklimburg.be

Vertrouwenscentrum Oost-Vlaanderen

Brugsesteenweg 274 A - 9000 Gent

Tel.: 09 216 73 30

info@vkgent.be

Vertrouwenscentrum Vlaams-Brabant

Justus Lipsiusstraat 71 (3e verdieping) - 3000 Leuven

Tel.: 016 30 17 30

info@kvvlaamsbrabant.be

Vertrouwenscentrum West-Vlaanderen

Blankenbergse Steenweg 112 - 8000 Brugge

Tel.: 0800 97 0 79 of 050 34 57 57 (centraal secretariaat)

info@vertrouwenscentrumwvl.be

Uitgeverij Licap cvba

Guimardstraat 1 • 1040 Brussel

www.licap.be • D/2011/0279/033

ISBN 978-90-6858-999-3 • NUR 700

9 789068 589993